

"En defensa pròpia"

Recital sobre textos de Jacint Verdaguer Paraules preliminars de Joan Oliver

EN DEFENSA PRÒPIA (Homenatge a Jacint Verdaguer), és un espectacle poètic que reflecteix moments de la vida i obra de J. Verdaguer i que vaig tenir el goig d'interpretar. Fou estrenat el dia 10 d'abril de 1978 a la Sala Villarroel de Barcelona, avui Teatre Villarroel, i va comptar amb la presentació excepcional d'un altre sabadellenc: Joan Oliver. El text que Oliver va llegir en aquella ocasió el reproduïm íntegrament en aquestes pàgines. (Fou publicat en diari AVUI el dia 9 de juliol de 1978). Val a dir que EN DEFENSA PRÒPIA va significar per a mi el punt de partida d'una carrera, si es pot anomenar així, plena d'obstacles i satisfaccions.

Aquest any, amb motiu del 150è aniversari del naixement de Verdaguer, EN DEFENSA PRÒPIA s'ha tornat a posar dempeus. Es va reestrenar el proppassat 27 de maig al poble natal del poeta, Folgueroles, i farà estada a Barcelona des del 24 d'octubre al 5 de novembre al Teatre "La Cuina", de l'Institut del Teatre.

Aquesta és la meva aportació a la sèrie d'homenatges -espero que molts- que Catalunya tributa a un dels seus fills més genials i universals.

Núria Candela

E

ls motius que m'han proporcionat el plaer de trobar-me aquesta nit entre vosaltres són dos: en primer lloc, l'admiració incondicional que sento per Jacint Verdaguer, el més alt poeta de la Renaixença i l'artífex de la llengua catalana moderna. El meu agraïment personal envers el camperol de Folgueroles té les arrels en l'adolescència: als tretze anys quan jo, malaconsellat per un pèrfid professor de literatura, començava a versificar en llengua castellana, es produí el miracle: la lectura atzarosa d'un llibre de poemes verdaguerians em salvava i m'assenyalava el bon camí. Però si el Verdaguer poeta m'inspira admiració i gratitud, el Verdaguer home i sacerdot despertava la meua solidaritat i la meua pietat més entranyables.

El segon motiu que m'ha convertit en el prologuista d'aquest acte ha estat l'afecte i el reconeixement que sento envers la nostra Núria Candela, intrèpida, assenyada, estudiosa i ara ja magistral difusora de la poesia a través de la seva veu sempre inspirada. Ella no canta, només diu els versos, els transmet als oients tal com el poeta els va concebre i els va compondre. El seu accent comunica tendresa, patetisme, vibració entranyada. No, no he volgut deixar

sola la Núria en aquest moment greu, gairebé crític de la seva carrera. No pas perquè dubtés de l'eficàcia del seu art, sinó perquè he pensat que valia més que fóssim dos a convocar-nos en aquesta sala: ella la intèrpret apassionada, jo un poeta, un de tants així mateix enamorat del meu ofici. Jo només obriria el foc i ella l'alimentaria bellament, tot exaltant-ne el flamereig o la brasa viva. I Lluís Vila, el músic fidel, comentaria adesiara el procés dramàtic.

El projecte de la Núria em va guanyar el cor des que el vaig conèixer. Sí. Estimats oients i espectadors, aquesta nit assistirem a una tragèdia de debò, íntima i pregona. Seguirem les patètiques fases de l'episodi català de la Plana de Vic, d'un elegit dels déus, que el contacte amb la terra, amb la natura va metamorfosar en poeta amb glòria dolorosa. No fou pas un contacte fortuït, idealitzat, bucòlic, sinó un tracte pregon i real. Verdaguer, des de la seva adolescència, va ser un jove, no pas gaire fort físicament, que manjava el càvec i l'arada, servia la calderada als porcs, feia la sembra i la batuda. Els ocells, les flors silvestres, les soledades i les pluges van ser la seva primera escola poètica. En aquell àmbit senzill i només ric per a un pobre com era ell, va néixer també el primer

Sant A. M^a. Claret, 2 • SABADELL
Telèfon 725 01 26

RESTAURANT

Euterpe

Rambla, 1
SABADELL Tel. 725 01 26
PARKING

Sala d'Exposicions
WATS·ART

Sant Pere d'Ullastre, 9 • Tel. 714 55 71
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

sentiment de l'amor. L'amor a un Déu i a una Maria que cada vetlla havia de glorificar mentre els pares i els germans amb la pregària insistent, potser mecànica i rutinària per als altres, però no pas per al futur poeta. Sentí l'amor celestial, però també l'amor que és propi de l'home. Llegiu, si us plau, el seu poema profà "Amors d'en Jordi i na Guideta", escrit potser als vint anys i probablement inspirat per qui sap quina encisadora donzella del seu poble. Però ell heroicament ofegà el sexe com una impuresa.

No oblidem que Vic era una vila levítica i carlina, dominada pel doble caciquisme del bisbe i dels poderosos terratinents. El seminari, aleshores en plena producció, era un centre que atreïa fatalment els joves eixerits que havien estat criats en les pràctiques d'una devoció espessa i estricta... Als vint-i-cinc anys Verdaguer cantava missa. **Alea jacta est!** La seva sort quedava decidida. ¿Podem imaginar què hauria estat d'un Verdaguer fill de l'Empordà, terra de federats i d'anticlericals turbulents i geniüts? ¿Cap on s'hauria decantat aquella ment vigorosa, aquella imaginació de concebre **L'Atlàntida**, sense haver vist mai el mar? Més val no pensar-hi.

Verdaguer començà la seva carrera eclesiàstica de vicari en un poble oblidat. Però la seva salut es tornà delicada. I un protector influent li aconseguí una plaça de capellà en un vaixell de la companyia Transatlàntica. El metge deia que els aires marins el beneficiarien. Poc després passà al servei del marquès de Comillas, propietari d'aquella companyia, un senyoràs castellà d'origen modest, que s'havia enriquit amb el tràfec de negres a Amèrica i que esdevingué un magnat, puntal de la monarquia borbònica i de l'Església vaticana. El marquès, per tal d'arrodonir la seva figura de catòlic benefactor dels pobres, instal·là Verdaguer al seu palau de la Rambla i el nomenà almoïner.

Al cap de poc temps començà el que havia de ser la seva tragèdia.

Malgrat els viatges per mar, la seva salut no era pas satisfactòria. El zel amb què consolava i ajudava els pobrissons accentuà el seu misticisme. Alguns dels seus biògrafs asseguren que el poeta caigué en un estat de pertorbació psíquica. Què hi ha de cert, en això? No ho sabrem mai, car les opinions dels qui han historiat l'episodi no coincideixen ni arriben a cap judici convincent. El cas és que els carques de l'època l'acusaren de lliurar-se a pràctiques més o menys espiritistes i altres desviacions semblantment inofensives. Però cap dels qui han estudiat honradament la vida del poeta no gosa posar en dubte la invariable sinceritat del seu sentiment religiós ni la seva impecable bona fe.

Fos com fos, Verdaguer va ser amonestat severament pel bisbe de Barcelona. Verdaguer es rebel·là: ell tenia la consciència tranquil·la. Topà amb el marquès i cessà en les seves funcions d'almoïner, que eren el seu mitjà de subsistència. Poc després fou desterrat a la Gleva, prop de Vic, indret solitari. Però ell, assedegat de companyia i de persones que poder estimar, fugí a Barcelona. Ja era un pobre de solemnitat. Per tal de subsistir i també per ajudar la modestíssima família que l'acollia, es vengué els drets de la seva obra literària per dues mil pessetes. El fet és prou revelador, és prou punyent... El bisbe, despitat, el suspengué "a divinis", així ho diuen els de l'ofici. Intentaven fer-lo renyir amb el seu estimat Jesús! No podia dir missa. El cas produí escàndol i el poeta només fou defensat, a vegades estrepitosament, pels sectors intel·lectuals i polítics d'esquerra. També el bon poble se'n dolia en silenci. Aquells intel·lectuals eren

gent agnòstica, anticlerical, però veïen en Verdaguer l'exemple escandalós d'un gran home acorralat, calumniat i condemnat per delictes imaginaris. Per ells Verdaguer era un poeta excels i un capellà dels bons, un esperit que lluitava amb armes ben minses en defensa de la llibertat de viure, de pensar i d'estimar. Podem dir que

Monument a Jacint Verdaguer (Barcelona).

en aquest aspecte fou un precursor d'aquest clergat que d'uns anys ençà viu amb el poble i per al poble, d'aquests capellans que treballen com nosaltres, no pocs dels quals han renunciat a la paga que l'Estat espanyol hipòcritament els regala. Homes que avui són admirats tant pels creients sincers com pels ateus de bona voluntat. Verdaguer sofria el seu calvari, però també se'n defensava amb veu ferma i justiciera. Mentrestant, el Vaticà callava i deixava fer.

I ara jo pregunto, aquells bisbes que perseguiren i condemnaren Verdaguer només pel fet d'haver experimentat un espiritisme que no exclouïa la fe i l'esperança en Jesús i en la seva mare, ¿com és que no denunciaven l'origen criminal de la fabulosa fortuna del senyor López i López, marquès de Comillas i gran d'Espanya, fortuna amassada en el negoci de compra-venda de milers i milers de negres indefensos, que eren oferts com caps de bestiar a les empreses angleses i nord-americanes establertes al Nou Continent?

Cal dir que molts dels biògrafs clericals de Verdaguer, més que esmentar fets greus i incontrovertibles, drecen hipòtesis i suposicions més o menys aventurades. Doncs, per què no podria jo, ara, enunciar una nova hipòtesi segons la qual el poeta rompé amb el bisbe i amb el marquès en assabentar-se que els diners que ell repartia entre els pobres eren tacats de sang i de llàgrimes?

Passà el temps i el nostre poeta anà venent la seva prostració. Intensificà la seva producció literària i fou aplaudit i honorat pels qui l'admiraven i l'estimaven. El bisbe, amansit i potser penedit, li tornà a reconèixer els seus drets de sacerdot. Mentre la seva obra creixia en volum i bellesa i s'afermava la seva fama, la seva salut es decandia. Prematurament envellit pels sofriments, moria com un sant als cinquanta-set anys, a la Vil·la Joana, entre els pins de Vallvidrera. Era un dia de juny. Algú havia obert la finestra de la cambra. A fora cantaven els "seus" ocells. I Barcelona i Catalunya entera ploraven. L'enterrament convocà una multitud innumerable i afligida...

Del bisbe i del marquès, qui se'n recorda? Però Verdaguer, poeta nacional, encara és vivent entre nosaltres. Viurà tant com Catalunya i com la llengua catalana.

Ara l'escoltarem per boca de la Núria, la Núria, un cor i una veu aquesta nit transfigurats en el cor i la veu d'un poble.

Premi Tenacitat 1995

Instituit per les Agrupacions Professionals Narcís Giral

Josep M. Oliver

El flamant guanyador del Premi Tenacitat 1994 és Josep M. Oliver, astrònom. Des del 1979 és president de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, de la qual n'és cofundador (1960). Aquesta entitat té un prestigi local i l'ha sabut projectar fins i tot fora de les nostres fronteres. És ben reconeguda i s'ha guanyat una notable –i oficial– credibilitat. Certament, un prestigi científic que cada dia s'ha afermat i s'ha ampliat. L'ànima d'aquesta Agrupació ha estat Josep M. Oliver. Ell hi ha dedicat moltes hores, molts dies i moltes nits, mirant els astres i estudiant-los.

Sabadell posseeix un magnífic Observatori Parc de Catalunya, que s'aixeca en el lloc que era conegut com "la Serra d'en Camaró".

En la Semblança que se li féu en el número 87 (novembre 1992) se li preguntà qui fou l'iniciador d'aquesta nova singladura i transcrivim la seva resposta:

"No hi ha una persona concreta. Pensi's que el primer projecte de creació d'un observatori astronòmic al Parc Catalunya, fou fet l'any 1964. Des de llavors pràcticament totes les Juntes que ha tingut l'Agrupació Astronòmica han intentat portar a terme la idea. Només la decisiva intervenció de l'Antoni Farrés ha permès que aviat Sabadell tingui un centre didàctic de l'astronomia amb unes instal·lacions úniques en tot l'espai".

Ell, Oliver, n'ha estat, insistim, l'ànima. Home tenaç com el qui més.

Hom diria que aquest Premi li ha caigut del firmament...

J.C.

